

**Mario
Puzo**

KUM

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Mario Puzo

THE GODFATHER

Copyright © 1969 by Mario Puzo

Translation copyright © 2003, 2022 za srpsko izdanje,

LAGUNA

Za Entonija Klerija

KNJIGA I

Iza svakog velikog bogatstva krije se zločin.

BALZAK

Prvo poglavlje

Amerigo Bonasera sedeo je u Njujorškom kriminalnom sudu broj 3 i čekao pravdu; osvetu nad ljudima koji su mu svirepo povredili kćer, koji su pokušali da je obeščaste.

Sudija, zastrašujuće krupan čovek, podvrnuo je rukave crne toge kao da namerava telesno da kazni dva mladića koji su stajali ispred njegovog stola. Ledeno lice zračilo mu je kraljevskim prezirom. Ali u svemu tome bilo je nečeg lažnog; Amerigo Bonasera je to osećao, ali nije uspevao da shvati.

„Poneli ste se kao najgori izrodi“, reče sudija oštro. Da, da, mislio je Amerigo Bonasera. Životinje. Životinje. Dva mladića kratko podšišane sjajne kose, s izrazom poniznog kajanja na svežim licima pravilnih crta, pokorno pognuše glave.

Sudija nastavi: „Ponašali ste se kao divlje zveri u džungli i sreća vaša što niste seksualno zlostavljali tu jadnu devojk, inače bih vas poslao iza rešetaka na dvadeset godina.“ Sudija zastade, pogled njegovih očiju ispod impresivno gustih obrva podmuklo okrznu blede lice Ameriga Bonasere, a zatim se spusti na svežanj izveštaja socijalnih službi. Sudija se namršti i slegnu ramenima kao da postupa protiv svoje prirodne želje. Zatim ponovo progovori.

„Ali zbog vaše mladosti, zbog vaše čiste prošlosti, zbog vaših dobrih porodica i zbog toga što zakon, u svom veličanstvu, ne teži odmazdi, ovim vas osuđujem na tri godine zatvora u kaznenoj ustanovi. Kazna je uslovna.“

Samo je četrdeset godina profesionalnog oplakivanja sprečilo da se snažni nemoćni bes i mržnja razliju licem Ameriga Bonasere. Njegova prelepa mlada kći još je u bolnici, slomljene vilice povezane žicom, a ove dve *animales** sada su slobodne? Sve je ovo bila farsa. Posmatrao je srećne roditelje kako se jate oko svojih milih sinova. Oh, sada su svi srećni, svi se sada smeše.

Crna kiselo-gorka žuč diže se u grlo Amerigu Bonaseri i pokulja mu kroz čvrsto stegnute zube. Izvadio je iz džepa belu platnenu maramicu i prislonio je na usne. Stajao je tako kad su dva momka slobodno krenula prolazom između sedišta, samouvereni i mirnih pogleda, i ne pogledavši ga. Pustio ih je da prođu ne rekavši ni reč, pritiskajući na usta sveže oprano platno.

Sada su mu se približavali roditelji ovih *animales*, dva muškarca i dve žene njegovih godina, ali više američki odeveni. Pogledali su ga, postidjenih lica, ali u očima im se video čudan, pobednički prkos.

Izgubivši kontrolu nad sobom, Bonasera polete ka prolazu i hrapavo povika: „Plakaćete kao što sam ja plakao – nateraću vas da plaćete kao što su mene vaša deca naterala da plaćem“, držeći sada platno na očima. Iza roditelja išli su advokati i gurali svoje klijente ispred sebe u zbijenu grupu; ona okruži mladiće koji su krenuli niz prolaz da zaštite svoje roditelje. Krupni sudski službenik brzo se pomače da zatvori red sedišta u kom je stajao Bonasera. Ali to nije bilo neophodno.

Amerigo Bonasera je tokom svih godina provedenih u Americi verovao u red i zakon i to mu je pomoglo da napreduje. Sada se, iako mu je mozak bio natopljen mržnjom, iako su mu divlje slike samog sebe kako kupuje pištolj i ubija mladiće

---

* Ital.: životinje. (Prim. prev.)

žuljale same kosti lobanje, okrenuo svojoj i dalje zbunjenoj ženi i objasnio joj: „Napravili su budale od nas.“ Zastao je, a zatim doneo odluku, više se ne plašeći cene. „Moramo da na kolenima zatražimo pravdu od don Korleonea.“

U raskošno nameštenom hotelskom apartmanu u Los Angelesu Džoni Fontejn bio je ljubomoran i pijan poput svakog drugog običnog muža. Ispružen na crvenom kauču, pio je viski direktno iz boce, a zatim ispirao ukus iz usta gurajući glavu u kristalnu posudu s vodom i kockicama leda. Bilo je četiri sata ujutru i po glavi su mu se motale pijane maštarije o tome kako će ubiti onu skitaru od svoje žene čim se bude vratila kući. Ako se ikada vrati. Bilo je prekasno da pozove prvu ženu i pita je za decu, a bilo mu je neugodno da zovne bilo kog prijatelja sada kada mu karijera klizi nizbrdo. Nekada bi bili oduševljeni i polaskani da ih pozove u četiri ujutru, ali sada ih je gnjavio. Čak se slabašno nasmešio samom sebi pomislivši kako su nekada, dok se peo ka vrhu, nevolje Džonija Fontejna očaravale neke od najslavnijih glumica Amerike.

Gutajući viski iz boce, najzad je čuo ključ svoje žene u bravi, ali nastavio je da pije sve dok nije ušla u sobu i stala pred njega. Bila mu je tako lepa, anđeoskog lica, mekih ljubičastih očiju, krhkog i nežnog, ali savršeno oblikovanog tela. Milioni muškaraca širom sveta bili su zaljubljeni u lice Margot Ašton. I plaćali da je vide na platnu.

„Gde si bila, dođavola?“, upita Džoni Fontejn.

„Jebala sam se“, reče ona.

Pogrešno je procenila njegovo pijanstvo. On skoči preko niskog stočića i zgrabi je za grlo. Ali tako blizu tog čarobnog lica, tih ljupkih ljubičastih očiju, njegov bes iščeze i on ponovo postade bespomoćan. Ona načini grešku, podrugljivo se nasmeši i vide njegovu pesnicu kako zamahuje. Vrisnu: „Džoni, ne po licu, snimam film!“

Smejala se. Udario ju je u stomak i ona pade na pod. On se pruži po njoj. Osetio je njen mirišljavi dah dok se borila za vazduh. Udarao ju je pesnicom po mišicama i čvrstim mišićima svilenkastih preplanulih nogu. Tukao ju je kao što je nekada tukao drsku manju decu, davno, dok je bio tvrdi šiparac u njujorškoj Paklenoj kuhinji. Bolna kazna koja ne unakažava trajno, ne ostavlja rasklimane zube ni slomljen nos.

Ali nije je udario dovoljno jako. Nije mogao. A ona mu se kikotala. Ležala je na podu raširenih ruku i nogu, brokatne haljine zadignute iznad bedara, izazivala ga je: „Hajde, gurni ga. Nabij ga unutra, Džoni, to je ono što zapravo želiš.“

Džoni Fontejn ustade. Mrzeo je ovu ženu na podu, ali nje-na lepota bila je čarobni štiti. Margot se zakotrlja i baletskim skokom nađe na nogama, oči u oči s njim. Zaigrala je poput deteta i stala da skandira: „Meni nije ništa, meni nije ništa.“ Zatim gotovo tužno, svečano lepa, reče: „Jadno glupavo kopile, biješ me u stomak kao klinac. Oh, Džoni, zauvek ćeš ostati glupi romantični žabar, čak i ljubav vodiš poput klinca. Još misliš da je tucanje zaista kao u onim ljigavim pesmicama koje si nekada pevao.“ Zatrešla je glavom i rekla: „Jadni Džoni. Zbogom, Džoni.“ Otišla je u spavaću sobu i on je ču kako okreće ključ u bravi.

Džoni sede na pod i zagnjuri lice u ruke. Obuzimao ga je mučni, ponižavajući očaj. A onda ga ulična tvrdoća pomoću koje je preživio u džungli Holivuda naterala da podigne slušalicu i pozove kola da ga odvezu na aerodrom. Ima jedna osoba koja može da ga spase. Vratice se u Njujork. Otići će jedinom čoveku čiji su mu moć i mudrost bili potrebni i u čiju ljubav je još verovao. Svom kumu Korleoneu.

Pekar Nazorine, punačak i skoren kao njegove velike italijanske vekne, još prekriven brašnom, mrštio se na svoju ženu, na kćer Katerinu, udavaču, i na svog šegrtu Enca. Enco se presvukao u

svoju uniformu ratnog zarobljenika sa zelenim slovima na traci oko rukava i užasno se plašio da će zbog ove scene zakasnuti da se javi na Guvernerovo ostrvo. Kao jedan od hiljada italijanskih ratnih zarobljenika koje su svaki dan puštali na rad u američkoj industriji, živeo je u stalnom strahu da će mu ova privilegija biti oduzeta. I zato je ova mala komedija što se odigravala za njega bila nešto veoma ozbiljno.

Nazorine besno upita: „Jesi li obeščastio moju porodicu? Jesi li podario mojoj kćeri paketić da te se seća, sad kad je rat završen i kad znaš da će te Amerika šutnuti nazad u onu tvoju usranu sicilijansku selendru?“

Enco, vrlo nizak, snažno građen momak, stavi ruku na srce i reče, gotovo kroz suze, ali pametno: „*Padrone**, kunem se Pre-svetom Devicom da nisam zloupotrebio vašu dobrotu. Volim vašu kćer uz sve dužno poštovanje. Uz sve poštovanje tražim njenu ruku. Znam da nemam prava, ali ako me pošalju natrag u Italiju, neću nikada moći da se vratim u Ameriku. Neću nikada moći da se oženim Katerinom.“

Tada progovori Nazorineova žena Filomena. „Prestani s glupostima“, reče ona svom punačkom mužu. „Znaš šta moraš da uradiš. Zadrži Enca ovde, pošalji ga da se sakrije kod tvoje rodbine na Long Ajlendu.“

Katerina je plakala. Bila je neugledna, već punačka, s n-znakama budućih brkova. Nikada neće naći muža zgodnog kao što je Enco, nikada neće naći muškarca koji će joj dodirivati skrivene delove tela s ljubavlju tako punom poštovanja. „Poći ću da živim u Italiji“, vrištala je na oca. „Pobeći ću ako ne zadržiš Enca ovde.“

Nazorine je lukavo pogleda. Ova njegova kći je baš „vruće parče“. Video ju je kako trlja svoju nabreklu zadnjicu o Enca kad se pekarski šegrt uvukao iza nje da napuni korpe na tezgi vrućim veknama iz pećnice. Vruća vekna ovog momka naći

---

* Ital.: gazda. (Prim. prev.)

će se u *njenoj* pećnici, mislio je Nazorine prostački, ako se ne preduzmu odgovarajući koraci. Enco mora da ostane u Americi i postane američki državljanin. A samo jedan čovek može da sredi tako nešto. Kum. Don Korleone.

Svi ovi ljudi i još mnogi drugi dobili su gravirane pozivnice za venčanje gospođice Konstancije Korleone koje će se održati poslednje subote u avgustu 1945. Nevestin otac don Vito Korleone nije zaboravljao stare prijatelje i susede iako je sada živeo u velikoj kući na Long Ajlendu. Svadba će se održati u toj kući i slavlje će trajati ceo dan. Niko nije sumnjao da će to biti značajan događaj. Rat s Japancima se upravo završio, pa strah za sinove koji se bore u vojsci neće pomračiti svečanost. Ljudima je bilo potrebno upravo venčanje da pokažu svoju radost.

I tako su u subotu ujutru prijatelji don Korleonea pohrlili iz Njujorka da mu ukažu poštovanje. Kao dar nevesti nosili su kovertu krem boje pune novčanica; nije bilo čekova. Kartica u svakom kovertu utvrđivala je identitet darodavca i meru njegovog poštovanja prema Kumu. Zaista zasluženog poštovanja.

Don Vito Korleone bio je čovek kome su se svi obraćali za pomoć i niko se nikada nije razočarao. Nije davao prazna obećanja niti se kukavički pravdao da su mu ruke vezale mnogo veće sile sveta nego što je on. Nije bilo neophodno da vam on bude prijatelj, nije bilo važno čak ni to što nemate sredstava da mu uzvratite. Postojao je samo jedan uslov. Da mu vi, *vi lično*, ponudite svoje prijateljstvo. I tada bi, bez obzira na to koliko siromašan ili slab bio molitelj, don Korleone njegove nevolje prihvatio kao svoje. I ne bi dopustio ničemu da stane na put rešenju njegovih jada. Njegova nagrada? Prijateljstvo, titula „don“ puna poštovanja, ponekad malo bliskije obraćanje sa „kume“. I možda, samo da se pokaže poštovanje, nikad zarade radi, neki skromni poklon – balon domaćeg vina ili korpa

začinjenih *taralles**, umešenih naročito da ukrase njegovu božićnu trpezu. Podrazumevalo se, bilo je to pitanje lepog ponašanja, da ćete izjaviti kako ste njegov dužnik i kako može u svako doba da vas pozove i zatraži da se odužite nekom malom uslugom.

Ovog velikog dana, na dan kćerkinog venčanja, don Vito Korleone stajao je na vratima svog doma na Long Ajlendu i pozdravljao goste. Sve ih je poznavao i u svakog je imao poverenja. Mnogi od njih dugovali su donu dobru sreću u životu, pa su se u ovoj intimnoj prilici osećali slobodni da mu se obraćaju sa „kume“. Čak i ljudi koji su snabdevali i služili na svadbi bili su mu prijatelji. Šanker je bio stari drug čiji su svadbjeni dar bili sve piće i njegova sopstvena vrhunska veština. Konobari su bili prijatelji don Korleoneovih sinova. Hranu posluženu po stolovima u bašti spremile su donova žena i njene prijateljice, a sam veselo ukrašeni vrt površine četrdeset ari uredile su nevestine drugarice.

Don Korleone primao je svakoga – bogatog i siromašnog, moćnog i neznatnog – pokazujući istu ljubav. Nikoga nije zanemarivao. Takav mu je bio karakter. A gosti su toliko uzvikivali kako lepo don izgleda u smokingu da bi neiskusani posmatrač pomislio da je on srećni mladoženja.

S njim su na vratima stajala dva od njegova tri sina. Najstarijeg – kršten je imenom Santino, ali su ga svi osim oca zvali Soni – stariji muškarci posmatrali su prezrivo, a mlađi s divljenjem. Soni Korleone bio je visok za Amerikanca prve generacije rođenog od italijanskih roditelja, preko metar i osamdeset, a čupa žbunaste kovrdžave kose činila ga je još višim. Imao je mesnato lice Kupidona, pravilnih crta, ali usne u obliku lûka bile su mu pune i senzualne, a isklesana brada s rupicom na čudan način

---

* Ital.: vrsta slatkog peciva od brašna, jaja, limuna, narandže i maslinovog ulja. (Prim. prev.)

odbojna. Bio je građen snažno poput bika i svi su znali da ga je priroda tako velikodušno obdarila da se njegova sirota žena plašila bračne postelje kao nekada nevernici klada. Šaputalo se da su, kad je kao mladić posećivao kuće na rđavom glasu, čak i najokorelije i najsmelije *putain**, razgledavši sa strahopoštovanjem njegov ogromni organ, zahtevale dvostruku cenu.

Ovde na svadbi, neke mlade gospođe, širokih bokova i usta, odmeravale su Sonija Korleonea hladnim samouverenim pogledima. Ali danas su gubile vreme. Soni Korleone, uprkos prisustvu svoje žene i troje male dece, imao je planove s deverušom svoje sestre, Lusi Mančini. Ova mlada devojka, potpuno svesna svega što se dešava, sedela je za baštenskim stolom u zvaničnoj ružičastoj haljini, s dijademom od cveća u sjajnoj crnoj kosi. Protekle nedelje, tokom proba, očijukala je sa Sonijem, a jutros mu je pred oltarom stegla ruku. Devojka ne može da učini više od toga.

Nije marila što on nikada neće biti veliki čovek kakav mu je otac. Soni Korleone imao je snagu, imao je hrabrost. Bio je velikodušan i svi su priznavali da mu je srce veliko koliko i organ. Ipak, nije imao očevu skromnost, nego preku i vrelu narav koja ga je vodila u pogrešne odluke. Iako je ocu u poslu bio od velike pomoći, mnogi su sumnjali u to da će ga naslediti.

Drugi sin Frederiko, zvani Fred ili Fredo, bio je dete za kakvo se svaki Italijan molio svecima. Odgovoran, odan, uvek na usluzi svom ocu, u tridesetoj godini još je živio s roditeljima. Bio je nizak i snažan, ne privlačan, ali s istom porodičnom glavom Kupidona, s kovrdžavom kacigom kose oko okruglog lica i senzualnim usnama u obliku lûka. Samo što kod Freda te usne nisu bile putene, nego tvrde poput granita. Sumorne naravi, još je bio oslonac svom ocu, nikad mu se nije protivio, nikada ga nije postideo skandaloznim postupcima sa ženama. Uprkos svim vrlinama, nije imao lični magnetizam, onu životinjsku

---

* Franc.: kurva, drolja. (Prim. prev.)

---

snagu neophodnu vođama, pa se ni za njega nije očekivalo da će naslediti porodični posao.

Treći sin Majkl Korleone nije stajao s ocem i braćom, nego je sedeo za stolom u najskrivenijem uglu vrta. Ali čak ni tu nije uspeo da izbegne pažnji porodičnih prijatelja.

Majkl Korleone bio je najmlađi donov sin i jedino dete koje se protivilo naređenjima velikog čoveka. On nije imao teško kupidonovsko lice ostale dece, a kao ugalj crna kosa bila mu je prava, a ne kovrdžava. Koža mu je bila čista, maslinastosmeđa, kakvu bi na devojci zvali finom. Bio je prefinjeno zgodan. I zaišta, don se svojevremeno brinuo za muževnost svog najmlađeg sina. Briga je nestala kad je Majkl napunio sedamnaest godina.

Sada je najmlađi sin sedeo za stolom u najdaljem uglu bašte kako bi objavio svojevoljnu otuđenost od oca i porodice. Pored njega je sedela američka devojka za koju su svi čuli, ali koju niko do tog dana nije video. On je, naravno, pokazao odgovarajuće poštovanje i predstavio je svakome na venčanju, uključujući i svoju porodicu. Nije ostavila naročit utisak. Bila je premršava, presvetla, lice joj je, za ženu, odavalo previše oštre inteligencije, a ponašala se preslobodno za neudatu devojku. I njeno ime bilo je neobično njihovim ušima; zvala je sebe Kej Adams. Da im je rekla da se njena porodica doselila u Ameriku pre dve stotine godina i da je njeno ime sasvim uobičajeno, samo bi slegli ramenima.

Svaki gost je primetio da don nije obraćao naročitu pažnju na svog trećeg sina. Majkl je do rata bio njegov ljubimac i očigledno odabran da nasledi porodični posao kada dođe pravo vreme. Imao je tihu snagu i inteligenciju svog velikog oca, urođeno nagonско ponašanje koje je kod ljudi moralo da izaziva poštovanje. Ali kad je izbio Drugi svetski rat, Majkl Korleone se dobrovoljno prijavio u Marinski korpus. Time se usprotivio očevom izričitom naređenju.

Don Korleone nije imao ni želju ni nameru da dozvoli da mu sin pogine u službi sile koja je njemu, donu, bila strana.

Lekari su podmićivani, sklapani su tajni dogovori. Velike svote novca potrošene su na odgovarajuće mere opreznosti. Ali Majkl je imao dvadeset jednu godinu i protiv njegove odlučnosti nije se ništa moglo učiniti. Prijavio se i borio na Pacifiku. Postao je kapetan i dobio odlikovanja. Godine 1944. u časopisu *Lajf* objavljena je njegova slika, s foto-pričom o njegovim podvizima. Jedan prijatelj pokazao je časopis don Korleoneu (porodica se nije usudila), a don je prezrivo zagundao i rekao: „Izvodi ta čuda za strance.“

Kad je Majkl Korleone početkom 1945. bio otpušten iz vojske radi oporavka od ozbiljne rane, nije imao pojma da je otpuštanje uredio njegov otac. Ostao je kod kuće nekoliko nedelja, a onda se, ne posavetovavši se ni sa kim, upisao na koledž Dartmut u Hanoveru, u državi Nju Hempšir, i ostavio očev dom. Vratio se da prisustvuje venčanju svoje sestre i da im pokaže svoju buduću ženu, tu američku ispranu krpu.

Majkl Korleone je zabavljao Kej Adams pričicama o upadljivijim svatovima. Njemu je pak bilo zabavno što su njoj ti ljudi egzotični, a bio je, kao i uvek, očaran njenim živim zanimanjem za sve novo i strano njenom iskustvu. Najzad joj je pažnju privukla grupica muškaraca okupljena oko drvene bačve domaćeg vina. To su bili Amerigo Bonasera, pekar Nazorine, Entoni Kopola i Luka Brazi. Sa svojom uobičajenom oštrom inteligencijom primetila je da ova četvorica ne izgledaju naročito srećno. Majkl se nasmešio. „I nisu“, rekao je. „Čekaju da vide mog oca nasamo. Žele da ga zamole za usluge.“ I zaista, bilo je lako videti da pogledi sve četvorice stalno prate dona.

Dok je don Korleone stajao i pozdravljao goste, na suprotnom kraju popločanog trga zaustavio se crni ševrolet. Dvojica ljudi na prednjim sedištima izvadiše beležnice iz džepova i, ne pokušavajući da prikriju to što rade, zapisaše registarske brojeve svih kola parkiranih oko trga. Soni se okrete ocu i reče: „Oni tamo su sigurno pajkani.“

Don Korleone slegnu ramenima. „Ja nisam vlasnik ulice. Mogu da rade šta god hoće.“

Sonijevo mesnato lice Kupidona pocrvene od besa. „Prokleta kopilad, ništa živo ne poštuju.“ Sišao je niz stepenice i preko trga prišao limuzini. Besno je primakao lice vozačevom. Ovaj nije ni trepnuo, nego je otvorio novčanik i pokazao mu zelenu legitimaciju. Soni odstupi bez reči, pljunu tako da je pljuvačka pogodila zadnja vrata automobila i udalji se. Nadao se da će vozač izaći iz kola i poći za njim na trg, ali ništa se nije dogodilo. Kad je došao do stepenica, rekao je ocu: „Ovi su agenti FBI-ja. Zapisuju sve registarske brojeve. Đubrad pokvarena.“

Don Korleone je znao ko su oni. Svoje najbliže prijatelje posavetovao je da ne dolaze na svadbu svojim kolima. A iako se nije slagao s budalastim izlivom besa svog sina, on je poslužio svrsi. Pokazaće nezvanim gostima da nisu dobrodošli. Zato don Korleone nije bio ljut. Odavno je naučio da društvo nanosi uvrede koje se moraju istrpeti, a tešilo ga je saznanje da na ovom svetu uvek dođe vreme kada i najskromniji čovek, ako drži oči otvorene, može da se osveti najmoćnijem. Zbog tog saznanja don nikada nije izgubio poniznost kojoj su se divili svi njegovi prijatelji.

Ali tada je u vrtu iza kuće zaszvirao četvoročlani orkestar. Svi gosti su stigli. Don Korleone izbacila uljeze iz glave i povede svoja dva sina na slavlje.

U velikom vrtu sada su bile stotine svatova; neki su plesali na drvenim platformama ukrašenim cvećem, drugi su sedeli za dugačkim stolovima pretrpanim začinjenom hranom i velikim bokalima domaćeg crnog vina. Nevesta Koni Korleone sedela je u sjaju za naročito podignutim stolom, sa svojim mladoženjom, deverušama i njihovim pratiocima. Sve je bilo namešteno u starom italijanskom seoskom stilu. Ne po nevestinom ukusu,

ali Koni je pristala na „žabarsko“ venčanje da bi ugodila svom ocu, jer ga je teško razočarala izborom muža.

Mladoženja Karlo Rici bio je mešanac, rođen od oca Sicilijanca i majke iz severne Italije; od nje je nasledio plavu kosu i oči. Roditelji su mu živeli u Nevadi, a Karlo je napustio državu nakon nekih sitnih nevolja sa zakonom. U Njujorku je upoznao Sonija Korleonea, a preko njega i njegovu sestru. Don Korleone je, naravno, poslao poverljive prijatelje u Nevadu i oni su izvestili da je Karlova nevolja s policijom bila sitni mladalački ispad s pištoljem, ništa ozbiljno, i da se lako može izbrisati iz knjiga i mladiću ostaviti čist dosije. Pored toga, doneli su podrobna obaveštenja o legalnoj kocki u Nevadi, što je silno zainteresovalo dona i o čemu je od onda razmišljao. Donova veličina bila je i u tome što je iz svega izvlačio korist.

Koni Korleone nije bila baš lepotica; mršava i nervozna, svakako će kasnije u životu postati goropadnica. Ali danas, izmenjena belom venčanicom i žudnim devičanstvom, toliko je zračila da je bila gotovo lepa. Ispod drvene ploče stola ruka joj je počivala na butini njenog mladoženje. Usne oblika Kupidonovog luka napučiše joj se da mu pošalju poljubac.

Smatrala ga je neverovatno zgodnim. Karlo Rici je u ranoj mladosti radio teške poslove na otvorenom. Sada su mu ogromne mišice i široka ramena napinjali smoking. Kupao se u pogledima svoje neveste punim obožavanja i dolivao joj vino. Bio je proračunato učtiv prema njoj, kao da su oboje glumci u nekom komadu, ali oči su mu stalno bežale ka velikoj svilenoj torbi koju je mlada držala o desnom ramenu i koja je sada bila prepuna koverata s novcem. Koliko tu ima? Deset hiljada? Dvadeset hiljada? Karlo Rici se osmehnu. To je samo početak. Na kraju krajeva, oženio se u kraljevsku porodicu. Pobrинуće se oni za njega.

Iz mase svatova jedan doteran mladić sa zalizanom glavom lasice takođe je posmatrao torbu. Iz čiste navike, Poli Gato se pitao kako bi izveo krađu te nabrekle kese. Zamisao ga je

---

zabavljala. Ali znao je da su to pusti, nevini snovi u kakvima dete sanja da drvenom puškom uništava tenk. Gledao je svog šefa, debelog, sredovečnog Pita Klemencu, kako po drvenom podijumu vrti devojke uz seosku i razvratnu tarantelu. Klemenca, izuzetno visok, izuzetno krupan, igrao je tako vešto i zaneseno, njegov veliki stomak pohotno je udarao u grudi mlađih i sitnijih žena, da su mu svi gosti pljeskali. Starije žene hvatale su ga za mišicu da mu budu sledeće partnerke. Mlađi muškarci s poštovanjem su se sklonili s plesnog podijuma i pljeskali uz divlje trzanje žica mandoline. Kad se Klemenca najzad srušio u stolicu, Poli Gato mu je doneo čašu ledenog crnog vina i obrisao mu jupiterovske obrve svojom svilenom maramicom. Klemenca je duvao poput kita, žedno gutajući vino. Ali umesto da zahvali Poliju, suvo je rekao: „Nisi ti plesni sudija, radi svoj posao. Prošetaj naokolo i vidi je li sve u redu.“ Poli se izgubi u masi.

Orkestar je napravio pauzu. Mladić po imenu Nino Valenti uze ostavljenu mandolinu, podiže desnu nogu na stolicu i zapeva prostačku sicilijansku ljubavnu pesmu. Lice Nina Valentija bilo je privlačno, ali zamagljeno pićem, jer on je stalno bio pomalo pijan. Kolutao je očima milujući jezikom vulgarne stihove. Žene su oduševljeno vrištale, a muškarci su zajedno s pevačem izvikivali poslednje reči svakog stiha.

Don Korleone, poslovično staromodan po ovim pitanjima, iako je njegova punačka žena radosno vrištala s ostalima, taktično nestade u kući. Videvši ovo, Soni Korleone priđe nevestinском stolu i sede pored mlade Lusi Mančini, glavne deveruše. Bili su bezbedni. Njegova žena bila je u kuhinji i obavljala poslednje pripreme za služenje svadbene torte. Soni šapnu devojci nekoliko reči u uho i ona ustade. On sačeka minut-dva, a onda nehajno pođe za njom, zastajkujući tu i tamo da popriča s gostima dok se probijao kroz gužvu.

Sve oči su ih pratile. Glavna deveruša, temeljno amerikanizovana tokom tri godine koledža, bila je zrela devojka i već

je imala „reputaciju“. Sve vreme proba venčanja flertovala je sa Sonijem Korleoneom na šaljiv, podrugljiv način, koji je smatrala dopuštenim jer je on bio kum i njen pratilac na venčanju. Sada je, odigavši skute ružičaste haljine od zemlje, Lusi Mančini ušla u kuću smešeći se s lažnom nevinošću i potrčala uz stepenice do kupatila. Ostala je tu nekoliko trenutaka. Kad je izašla, Soni Korleone bio je na gornjem odmorištu i rukom je pozivao da ga prati.

Kroz zatvoreni prozor „kancelarije“ don Korleonea, neznatno izdignute prostorije, Tomas Hejgen je posmatrao svadbenu slavlje u ukrašenom vrtu. Zidovi iza njega bili su prekriveni pravničkim knjigama. Hejgen je bio donov advokat i vršilac dužnosti *consigliere*a, savetnika, i tako zauzimaو posle dona najvažniji položaj u porodičnom poslu. On i don rešili su mnoge zakučaste probleme u ovoj prostoriji i znao je, kad je don napustio slavlje i ušao u kuću, da će danas, bilo venčanja ili ne, biti nešto posla. Don će doći njemu. Onda je Hejgen video Sonija Korleonea kako šapuće nešto Lusi Mančini, a zatim i njihovu malu komediju kad je Soni pošao za devojkom u kuću. Hejgen se namršti, razmisli da li da kaže donu, pa odluči da neće. Prišao je radnom stolu i uzeo rukom ispisanu listu ljudi kojima je dozvoljeno da vide dona nasamo. Kad je don ušao u sobu, Hejgen mu pruži spisak. Don Korleone klimnu i reče: „Ostavi Bonaseru za kraj.“

Hejgen kroz francuska vrata izađe direktno u vrt, gde su se molioći okupili oko bačve s vinom. Pokaza rukom Nazorinea, punačkog pekara.

Don Korleone u znak pozdrava zagrlj pekara. Njih dvojica igrali su se zajedno kao deca u Italiji i odrasli su u prijateljstvu. Svakog Uskrsa sveže ispečene pite od mladog sira i pšeničnih klica, korice zlatne od žumanceta, velike poput kamionskih točkova, stizale su u don Korleoneovu kuću. Za Božić i rođendane članova porodice bogata peciva objavljivala su Nazorineovo poštovanje. I tokom svih godina, gladnih i sitih,

Nazorine je veselo plaćao svoje obaveze sindikatu pekara koji je don stvorio u mladosti. Nikada nije zatražio ništa zauzvrat osim prilike da tokom rata kupuje bonove za šećer na crnom tržištu. Sada je došlo vreme da pekar zatraži svoje pravo odanog prijatelja, a don Korleone se iskreno radovao zadovoljstvu da mu ispuni želju.

Dao je pekaru cigaru „di nobili“ i čašu žute „strege“, a zatim mu spustio ruku na rame kako bi ga podstakao da počne. To je bio znak donove humanosti. Znao je iz sopstvenog gorkog iskustva koliko je hrabrosti potrebno da se zatraži usluga od drugog čoveka.

Pekar je ispričao priču o svojoj kćeri i Encu. Dobar italijanski momak kog je zarobila američka vojska; poslan je u Sjedinjene Države kao ratni zarobljenik; pušten je na slobodu da pomogne našem ratnom naporu! Čista i časna ljubav razbuktala se između poštenog Enca i njegove povučene Katerine, ali sada kad je rat gotov, jadni mladić biće vraćen u Italiju, a Nazorineova kći će sigurno umreti slomljenog srca. Samo Kum Korleone može da pomogne nesrećnom paru. On je njihova poslednja nada.

Don je šetao s Nazorineom po sobi prebacivši mu ruku preko ramena i s razumevanjem klimajući glavom kako pekaru ne bi ponestalo hrabrosti. Kad je Nazorine završio, don Korleone mu se nasmeši i reče: „Dragi moj prijatelju, zaboravi svoje brige.“ Vrlo pažljivo mu je objasnio šta valja činiti. Mora se podneti molba kongresmenu njihovog okruga. Kongresmen će podneti predlog posebnog zakona koji će omogućiti Encu da dobije državljanstvo. Predlog će sigurno proći u Kongresu. To će biti usluga kakve ti razbojnici čine jedan drugom. Don Korleone je objasnio da će to stajati novaca, cena je trenutno oko dve hiljade dolara. On, don Korleone, lično će garantovati uspeh i prihvatiti cenu. Da li se njegov prijatelj slaže?

Pekar je živo klimao glavom. Nije ni očekivao tako veliku uslugu besplatno. To je jasno. Posebni Kongresni zakon ne

dobija se jeftino. Nazorineu su gotovo pošle suze od zahvalnosti. Don Korleone ga isprati do vrata uveravajući ga kako će u pekaru biti poslani sposobni ljudi da dogovore sve pojedinosti i ispune sve neophodne papire. Pekar ga je zagrlio pre nego što je nestao u baštu.

Hejgen se nasmeši donu. „To je dobro ulaganje za Nazorinea. Zet i jeftin doživotni pomoćnik u pekari, sve za dve hiljade dolara.“ Zastao je. „Kome da dam ovaj posao?“

Don Korleone se mršteći zamisli. „Ne našem *paisanu**. Daj to onom Jevrejину iz susednog okruga. Neka se promene kućne adrese. Mislim da će biti mnogo takvih slučajeva sada kada je rat završen; trebaće nam dodatni ljudi u Vašingtonu da savladaju bujicu ne podižući cenu.“ Hejgen zapisa u svoju beležnicu: „Ne kongresmen Luteko. Pokušaj s Fišerom.“

Sledeći čovek kog je Hejgen uveo bio je veoma jednostavan slučaj. Zvao se Antoni Kopola i bio je sin čoveka s kojim je don Korleone u mladosti radio na železnici. Kopoli je trebalo pet stotina dolara da otvori piceriju; za depozit za instalacije i naročitu pećnicu. Iz razloga u koje nije ulazio, kredit mu nije bio dostupan. Don posegnu u džep i izvadi smotuljak novčanica. Nije imao dovoljno. Namrštio se i rekao Tomu Hejgenu: „Pozajmi mi sto dolara. Vratću ti u ponedeljak kad odem u banku.“ Molilac se pobunio, rekavši da je četiri stotine dolara sasvim dovoljno, ali don Korleone ga potapša po ramenu i reče mu izvinjavajućim tonom: „Zbog ovog skupog venčanja malo sam kratak s gotovinom.“ Uzeo je novac koji mu je Hejgen pružio i dao ga Antoniju Kopoli zajedno sa svojim svežnjem novčanica.

Hejgen je posmatrao scenu nemo se diveći. Don je oduvek mislio da čovek, kad je velikodušan, mora tu velikodušnost da pokaže kao ličnu. Kako je laskavo za Antonija Kopolu da čovek kao što je don pozajmi da bi *njemu* pozajmio. Kopola je, naravno, znao da je don milioner, ali koliko bi milionera

---

* Ital.: zemljak. (Prim. prev.)

dovelo sebe makar u najmanje neprijatnu situaciju radi siromašnog prijatelja?

Don upitno podiže glavu. Hejgen reče: „Nije na spisku, ali Luka Brazi želi da vas vidi. On razume da to ne može biti javno, ali želi da vam lično čestita.“

Don je prvi put izgledao nezadovoljno. Odgovor je bio neodređen. „Je li to neophodno?“, upitao je.

Hejgen slegnu ramenima. „Vi ga shvatate bolje nego ja. Ali on je veoma zahvalan što se ga pozvali na venčanje. Nije to očekivao. Mislim da želi da pokaže svoju zahvalnost.“

Don Korleone klimnu glavom i dade rukom znak da mu dovedu Luku Brazija.

U vrtu je Kej Adams zaprepastio divlji bes utisnut na lice Luke Brazija. Pitala je za njega. Majkl je doveo Kej na svadbu kako bi ona polako i možda bez prevelikog šoka saznala istinu o njegovom ocu. Ali za sada je, činilo se, jednostavno smatrala dona pomalo nemoralnim poslovnim čovekom. Majkl je odlučio da joj posredno otkrije deo istine. Objasnio joj je da je Luka Brazi jedan od najstrašnijih ljudi u podzemlju Istočne obale. Njegov veliki dar, govorilo se, jeste što ubistvo može da izvrši potpuno sam, bez saučesnika, što automatski čini otkrivanje i osudu gotovo nemogućima. Majkl se namrštio i rekao: „Ne znam da li su te priče istinite. Znam samo da je on neka vrsta prijatelja mog oca.“

Kej najzad poče da shvata. Upitala je s malo neverice: „Nećeš valjda da kažeš kako takav čovek radi za tvog oca?“

Dođavola s tim, pomisli on, i reče sasvim otvoreno: „Pre petnaestak godina neki ljudi su želeli da preuzmu očev posao uvoza maslinovog ulja. Pokušali su da ga ubiju i gotovo su uspeli. Luka Brazi je krenuo za njima. Priča kaže da je ubio šest ljudi za dve sedmice i to je dovelo do čuvenog rata maslinovog ulja.“ Nasmešio se kao da je ispričao vic.

Kej zadrhta. „Hoćeš da kažeš da su tvog oca upucali gangsteri?“

„Pre petnaest godina“, reče Majkl. „Od onda vlada mir.“
Plašio se da je preterao.

„Pokušavaš da me uplaši“, reče Kej. „Jednostavno ne želiš da se oženiš mnome.“ Nasmešila se i munula ga laktom u rebra. „Vrlo lukavo.“

Majkl joj uzvratil osmeh. „Želim da razmisliš o tome“, reče.

„Je li on stvarno ubio šest ljudi?“, upita Kej.

„Tako su tvrdile novine“, reče Majk. „Niko to nikada nije dokazao. Ali ima o njemu još jedna priča koju niko nikada ne priča. Navodno je tako strašna da ni moj otac ne želi da mi kaže. Tom Hejgen zna priču i neće da mi je ispriča. Jednom sam ga začikavao, pitao sam ga: 'Kad ću biti dovoljno star da čujem tu priču o Luku?' Tom je odgovorio: 'Kad napuniš sto godina.'“ Majkl otpi malo vina. „Mora da je priča sjajna. Mora da je Luka sjajan.“

Luka Brazi je zaista bio čovek koji bi prestravio i đavola u paklu. Nizak, zdepast, masivne lobanje, širio je oko sebe uznemirenost. Lice mu je bilo ukočeno u masku besa. Oči su mu bile smeđe, ali bez topline te boje, nego hladne i smrtonosne. Usta mu nisu bila toliko surova koliko beživotna; tanka, gumena, boje teletine.

Brazijev ugled nasilnika bio je zastrašujući, a njegova odanost donu legendarna. On je, sam po sebi, bio jedan od velikih blokova koji su nosili donovu građevinu moći. Pripadao je retkoj vrsti.

Luka Brazi nije se plašio policije, nije se plašio društva, nije se plašio Boga, nije se plašio pakla, nije se plašio ljudi niti ih je voleo. Ali on je odlučio, *odabrao je* da se plaši dona i da ga voli. Uveden pred dona, strašni Brazi ukočio se od poštovanja. Promucao je nekako kitnjaste čestitke i izrekao formalnu nadu da će prvo unučić biti muško. Zatim je pružio donu koverat pun novčanica kao dar za mladence.

Znači, to je želeo. Hejgen zapazi promenu u don Korleoneu. Don je primio Brazija kao što kralj pozdravlja podanika koji mu je učinio ogromnu uslugu, bez bliskosti, ali s kraljevskim

---

poštovanjem. Svakim pokretom, svakom rečju, don Korleone je Luki Braziju jasno stavljao do znanja da ga *zeni*. Nijednog trenutka nije pokazao iznenađenje što je svadbeni dar predat njemu lično. Razumeo je.

U kovertu je sigurno bilo više novca nego što je iko dao. Brazi je proveo mnoge sate odlučujući o sumi, poredeći je s onim što bi ostali gosti mogli da daruju. Želeo je da bude najvelikodušniji, kako bi pokazao da gaji najveće poštovanje, i zato je i dao koverat donu lično. Don je ovu nespretnost prenebregao u sopstvenoj kitnjastoj rečenici zahvalnosti. Hejgen vide kako s lica Luke Brazija nestaje maska besa, kako Brazi raste od ponosa i zadovoljstva. Brazi je poljubio donu ruku pre nego što je izašao kroz vrata koja mu je Hejgen otvorio. Hejgen je pozdravio Luku uzdržanim prijateljskim osmehom, a zdepasti čovek mu je odvratio učtivo razvukavši svoje gumene usne boje teletine.

Kad su se vrata zatvorila, don Korleone lako uzdahnu s olakšanjem. Jedino Brazi je mogao da ga učini nervoznim. Taj je bio poput prirodne sile, nije se zapravo dao obuzdati. S njim je trebalo postupati oprezno kao s dinamitom. Don slegnu ramenima. Čak i dinamit može da eksplodira bezopasno ako situacija zatraži. Pogledao je upitno Hejgena. „Je li ostao još samo Bonasera?“

Hejgen klimnu glavom. Don Korleone se zamišljeno namršti, a zatim reče: „Pre nego što ga uvedeš, pozovi Santina da dođe ovamo. Mogao bi ponešto da nauči.“

Napolju, u vrtu, Hejgen je nervozno tražio Sonija Korleonea. Rekao je Bonaseri da se strpi još malo i prišao Majklu Korleoneu i njegovoj devojci. „Jeste li videli Sonija?“, upitao je. Majkl odmahnu glavom. Dođavola, pomisli Hejgen, ako Soni sve ovo vreme kreše glavnu deverušu, biće gužve. Njegova žena, porodica te devojke; moglo bi da dođe do katastrofe. Video je Sonija kad je pre skoro pola sata ušao u kuću i sa strepnjom je požurio ka vratima.

Videvši Hejgena da ulazi u kuću, Kej Adams upita Majkla Korleonea: „Ko je on? Predstavio si ga kao svog brata, ali preziva se drugačije, a svakako ne liči na Italijana.“

„Tom je živio s nama od svoje dvanaeste godine“, reče Majkl. „Roditelji su mu umrli, pa je lutao ulicama s gadnom infekcijom oka. Soni ga je jedne noći doveo kući i on je prosto ostao. Nije imao kuda da ode. Živio je s nama dok se nije oženio.“

Kej Adams se oduševila. „To je baš romantično“, rekla je. „Tvoj otac mora da ima veliko srce kad je tek tako usvojio nekoga pored tolike svoje dece.“

Majkl se nije potrudio da joj objasni kako italijanski iseljenici porodicu s četvoro dece smatraju malom. Samo je rekao: „Tom nije usvojen. Samo je živio s nama.“

„Oh“, reče Kej, a zatim radoznalo upita: „Zašto ga niste usvojili?“

Majkl se nasmeja. „Zato što je moj otac rekao kako bi tražiti od Toma da promeni prezime bilo nepoštovanje. Nepoštovanje njegovih roditelja.“

Videli su Hejgena kako gura Sonija kroz francuska vrata u donovu kancelariju, a zatim poziva prstom Ameriga Bonaseru. „Zašto gnjave tvog oca poslovima na ovakav dan?“, upita Kej.

Majkl se ponovo nasmeja. „Zato što znaju da prema običajima Sicilijanac ne može da odbije molbu na dan venčanja svoje kćeri. A nijedan Sicilijanac ne bi propustio takvu priliku.“

Lusi Mančini podigla je skute svoje ružičaste haljine i potrčala uz stepenice. Masivno Sonijevo lice Kupidona, crveno i izobličeno od pijane pohote, plašilo ju je, ali cele nedelje ga je izazivala vodeći ga dovde. Tokom svoje dve ljubavne veze na koledžu nije osetila ništa i nijedna nije trajala duže od sedmice. Njen drugi ljubavnik je u svađi promrmljao nešto o tome kako je „prevelika tamo dole“. Lusi je shvatila i do kraja školovanja odbijala je da izlazi s momcima.

Tokom leta, pomažući u pripremama za venčanje svoje najbolje drugarice Koni Korleone, Lusi je čula šaputanja o Soniju. Jednog nedeljnog popodneva u kuhinji Korleoneovih Sonijeva žena Sandra otvoreno se raspričala. Sandra je bila prosta, dobroćudna žena, rođena u Italiji, ali je kao mala dovedena u Ameriku. Bila je snažne građe, velikih grudi, i za pet godina braka već je rodila troje dece. Sandra i druge žene zadirkivale su Koni plašeći je strahotama bračne postelje. „Gospode bože“, kikotala se Sandra, „kad sam prvi put videla onu Sonijevu batinu i shvatila da će da je nabije u *mene*, urlala sam kao da me kolju. Posle prve godine utroba mi je bila prava kaša, kao makaroni kad se kuvaju čitav sat. Kad sam čula da kreše druge devojke, otišla sam u crkvu i zapalila sveću.“

Sve su se nasmejale, ali Lusi je osetila kako joj koža među nogama bridi.

Sada, dok je trčala uz stepenice prema Soniju, telo joj je prožimala snažna požuda. Na odmorištu je Soni uhvati za ruku i povuče je hodnikom u praznu spavaću sobu. Noge su joj zaklecale kad su se vrata za njima zatvorila. Pritisnuo je usta o njena, svoje usne gorke od izgorelog duvana. Otvorila je usta. U tom trenutku osetila je kako mu ruka putuje ispod njene svadbene haljine, čula je šuštanje tkanine koja popušta, osetila je njegovu vrelu šaku među nogama kako miče satenske gaćice da joj miluje vulvu. Obavila mu je ruke oko vrata i grlila ga dok je otkopčavao pantalone. Onda joj je stavio obe ruke na golu zadnjicu i podigao je. Ona lako poskoči i obavi mu noge oko bokova. Gurnuo joj je jezik u usta i ona stade da ga sisa. On gurnu napred tako divljački da je udarila glavom u vrata. Osetila je da joj nešto vrelo prolazi između butina. Spustila je desnu ruku da ga navede. Šaka joj se sklopi oko njegove ogromne, od krvi nabrekle mesnate batine. Pulsirala joj je u ruci kao životinja. Gotovo plačući od zahvalnosti i zadovoljstva, ona je usmeri u svoju vlažnu, otečenu utrobu. Kad se nabio u nju, zagrcnula se od neizrecivog zadovoljstva, podigla je noge gotovo

oko njegovog vrata, a onda je, kao tobolac, njeno telo stalo da prima divlje strele njegovih munjevitih trzaja, bezbrojne, bolne; izvijala je bokove više i više, sve dok prvi put nije doživela razarajući vrhunac, i osetila kako njegoa tvrdoća splašnjava i kako joj seme klizi niz butine. Noge joj se polako opustiše i kliznuše naniže dok nisu dotakle pod. Stajali su naslonjeni jedno na drugo i borili se za vazduh.

Ovo bi se možda nastavilo, ali začuli su tiho kucanje na vratima. Soni je hitro zakopčao pantalone naslanjajući se na vrata kako se ne bi otvorila. Lusi je žurno popravila svoju ružičastu haljinu, tragajući pogledom, ali ono što joj je pružilo toliko zadovoljstvo sada je bilo skriveno iza ozbiljne crne tkanine. Onda su čuli glas Toma Hejgena, vrlo tih: „Soni, jesi li tu?“

Soni odahnu s olakšanjem. Namignuo je Lusi. „Jesam, Tome, šta je?“

Hejgenov glas, i dalje tih, reče: „Don želi da dođeš u njegovu kancelariju. Odmah.“ Čuli su njegove korake kako se udaljavaju. Soni sačeka nekoliko trenutaka, snažno poljubi Lusi u usta, a zatim kliznu kroz vrata za Hejgenom.

Lusi se počeslja. Pregledala je haljinu i navukla podvezice. Telo ju je bolelo, usne su joj bile otečene i ranjave. Izašla je i, iako joj je među nogama bilo vlažno, nije otišla u kupatilo da se opere, nego je strčala niz stepenice i izašla pravo u vrt. Sela je za nevestinski sto pored Koni, koja zlovoljno uzviknu: „Lusi, gde si ti? Izgledaš kao da si pijana. Ostani pored mene.“

Plavokosi mladoženja nasu Lusi čašu vina i značajno se osmehnu. Lusi nije bilo briga. Podigla je tamnocrvenu grožđanu tečnost do ispucalih usana i ispila. Osećala je među butinama vlažnu lepljivost pa je skupila noge. Telo joj je drhtalo. Dok je pila, preko ruba čaše pogledom je gladno tražila Sonija Korleonea. Nije želela da vidi nikog drugog. Kradomice je šapnula Koni na uho: „Još samo nekoliko sati i saznaćeš o čemu je reč.“ Koni se zakikota. Lusi sramežljivo sklopi ruke

---

na stolu, osećajući se podmuklo pobednički, kao da je ukrala nevestino blago.

Amerigo Bonasera je pošao za Hejgenom u sobu na uglu kuće i našao don Korleonea kako sedi za velikim radnim stolom. Soni Korleone je stajao na prozoru i gledao u baštu. Prvi put tog popodneva don je bio hladan. Nije zagrlio posetioca niti se rukovao s njim. Bledi pogrebnik dugovao je svoju pozivnicu činjenici da su njegova i donova žena bile najbliže prijateljice. Sâm Amerigo Bonasera bio je u dubokoj nemilosti don Korleonea.

Bonasera je započeo svoju molbu neodređeno i lukavo. „Morate da oprostite mojoj kćeri, kumčetu vaše žene, što nije ukazala poštovanje vašoj porodici i došla na svadbu. Još je u bolnici.“ Iskosa je pogledao Sonija Korleonea i Toma Hejgena da pokaže kako ne želi da govori pred njima. Ali don nije imao milosti.

„Svi znamo za nesreću tvoje kćeri“, reče don Korleone. „Ako mogu ikako da ti pomognem, treba samo da kažeš. Na kraju krajeva, moja žena joj je kuma. Ja nisam zaboravio tu čast.“ Ovo je bio prekor. Pogrebnik nikada nije oslovio don Korleonea sa „kume“, kao što je nalagao običaj.

Bonasera, pepeljastog lica, sada otvoreno upita: „Mogu li da govorim s vama nasamo?“

Don Korleone odmahnu glavom. „Ovoj dvojici ljudi verujem srcem i dušom. Oni su moje dve desne ruke. Ne mogu da ih uvredim šaljući ih napolje.“

Pogrebnik na trenutak sklopi oči, a onda progovori. Glas mu je bio tih, onakav kakvim je tešio ožalošćene. „Podigao sam kćer na američki način. Ja verujem u Ameriku. Amerika mi je donela sreću. Dao sam svojoj kćeri slobodu, ali sam je učio da nikada ne osramoti porodicu. Našla je 'dečka', on nije Italijan. Odlazila je s njim u bioskop. Ostajala je dokasno. Ali

on nikada nije došao da upozna njene roditelje. Prihvatio sam sve to bez reči protesta i krivica je moja. Pre dva meseca poveo ju je da se provozaju. S njim je bio jedan drug. Naterali su je da pije viski, a onda su pokušali da je iskoriste. Ona se opirala. Odbranila je svoju čast. Prebili su je. Kao životinju. Kad sam otišao u bolnicu, imala je crne modrice na oba oka. Nos joj je bio razbijen. Vilica joj je bila polomljena. Morali su da je povežu žicom. Jecala je u svom bolu. 'Oče, oče, zašto su to učinili? Zašto su mi ovo uradili?' I ja sam plakao. "Bonasera nije mogao da nastavi, ridao je iako mu glas nije odavao nikakva osećanja.

Don Korleone, kao protiv svoje volje, načini saosećajan pokret, i Bonasera nastavi, glasom ljudskim od patnje. „Zašto sam plakao? Ona je bila svetlo mog života, kći puna ljubavi. Lepa devojka. Verovala je ljudima i sada im više nikada neće ponovo verovati. Nikada više neće biti lepa.“ Tresao se, blede lice mu se prelilo ružnom crvenom bojom.

„Otišao sam u policiju, kao dobar Amerikanac. Uhapsili su ta dva momka. Izveli su ih na sud. Dokazi su ih teško teretili i oni su izjavili da su krivi. Sudija ih je osudio na tri godine zatvora i kaznu pretvorio u uslovnu. Istog dana izašli su na slobodu. Stajao sam u sudnici kao budala, a ta dva skota su mi se smešila. A onda sam rekao svojoj ženi: 'Moramo da zatražimo pravdu od don Korleonea.'“

Don je sagnuo glavu da pokaže poštovanje prema bolu ovog čoveka. Ali kad je progovorio, reči su mu bile hladne od povređenog dostojanstva. „Zašto si išao u policiju? Zašto nisi odmah došao k meni?“

Bonasera promuca gotovo nečujno: „Šta tražite od mene? Recite mi šta želite. Ali učinite ono što vas molim.“ U njegovim rečima bilo je nečeg gotovo uvredljivog.

Don Korleone sumorno upita. „A šta je to?“

Bonasera ponovo kradom pogleda Hejgena i Sonija Korleonea i zatrese glavom. Don se, i dalje sedeći za Hejgenovim stolom, nagnu ka pogrebniku. Bonasera je malo oklevao, a

zatim se sagnuo i primakao usne tako blizu donovom majlavom uhu da su ga gotovo dotakle. Don Korleone je slušao poput sveštenika u ispovedaonici, pogleda uprtog u daljinu, nepomičan, udaljen. Dugo su ostali tako, sve dok Bonasera nije završio sa šaputanjem i ispravio se do pune visine. Don značajno pogleda Bonaseru. Ovaj mu je, crvenog lica, netremice uzvratio pogled.

Najzad don progovori: „To ne mogu da učinim. Zaneo si se.“

Bonasera reče jasno i glasno: „Platiću koliko zatražite.“ Čuvši ovo, Hejgen nervozno trže glavom. Soni Korleone skrsti ruke i ironično se nasmeši, okrećući se od prozora da prvi put pogleda prizor u sobi.

Don Korleone ustade od stola. Lice mu je i dalje bilo nepomično, ali glas mu je zvonio poput ledene smrti. „Poznajemo se mnogo godina, ti i ja“, rekao je pogrebniku, „ali sve do danas nisi nikad došao k meni radi saveta ili pomoći. Ne sećam se kad si me poslednji put pozvao u svoju kuću na šoljicu kafe, iako je moja žena kuma tvom jedinom detetu. Hajde da budemo otvoreni. Prezreo si moje prijateljstvo. Plašio si se da ćeš mi postati dužnik.“

Bonasera promrmlja: „Nisam želeo da upadnem u nevolje.“

Don podiže ruku. „Ne. Ne govori. Za tebe je Amerika bila raj. Imao si dobar posao, stvorio si udoban život, mislio si da je svet bezopasno mesto u kom možeš da sprovodiš svoja zadovoljstva kako ti je volja. Nikad se nisi naoružao pravim prijateljima. Na kraju krajeva, štitila te je policija, tu su sudovi, tebi i tvojima ne može ništa da se desi. Nije ti trebao don Korleone. Dobro. Moja osećanja su povređena, ali ja ne namećem svoje prijateljstvo onima koji ga ne cene – onima koji me smatraju nevažnim.“ Don zastade i uputi pogrebniku učtiv, ironičan osmeh. „Sada dolaziš k meni i kažeš: 'Don Korleone, daj mi pravdu.' I to ne govoriš s poštovanjem. Ne nudiš mi svoje prijateljstvo. Došao si ovamo, u moju kuću, na dan venčanja moje kćeri, tražiš od mene da počinim ubistvo i kažeš“ – ovde

se donov glas pretvori u prekorno oponašanje – „kažeš: 'Platiću koliko zatražite.' Ne, ne, nisam uvređen, ali šta sam ti to ikada učinio da se prema meni ponašaš bez imalo poštovanja?“

Bonasera kriknu od strepnje i straha. „Amerika je bila dobra prema meni. Želeo sam da budem ispravan građanin. Želeo sam da moja kći bude Amerikanka.“

Don zapljeska s odlučnim odobravanjem. „Dobro rečeno. Vrlo lepo. Onda nemaš na šta da se žališ. Sudija je doneo odluku. Amerika je odlučila. Ponesi svojoj kćeri cveće i kutiju slatkiša kad budeš išao u bolnicu da je posetiš. To će je utešiti. Budi zadovoljan. Na kraju krajeva, nije to neka ozbiljna stvar, momci su mladi, vrelog duha, a jedan od njih je sin moćnog političara. Ne, dragi moj Amerigo, oduvek si bio iskren. Moram da priznam, iako si odbacio moje prijateljstvo, da bih verovao reči Ameriga Bonasere više nego reči bilo kog drugog čoveka. Zato mi daj reč da ćeš odbaciti tu ludost. To nije američki. Oprosti. Zaboravi. Život je pun nedaća.“

Svirepa i prezriva ironija s kojom je ovo izrečeno i obuzdavani donov bes pretvorili su sirotog pogrebnika u drhtavu masu, ali on ponovo smelo progovori: „Tražim od vas pravdu.“

Don Korleone suvo reče: „Sud ti je dao pravdu.“

Bonasera tvrdoglavo odmahnu glavom. „Nije. Onim mladima je dao pravdu. Meni nije.“

Don pohvali ovu finu razliku odobravajućim klimanjem glave, a zatim upita: „Kakva je tvoja pravda?“

„Oko za oko“, reče Bonasera.

„Tražio si više“, reče don. „Tvoja kći je živa.“

Bonasera s oklevanjem reče: „Neka pate kao što je ona patila.“ Don je čekao da pogrebnik nastavi. Bonasera skupi poslednje ostatke hrabrosti i reče: „Koliko treba da vam platim?“ Ovo je bio očajnički krik.

Don Korleone mu okrenu leđa. Ovim ga je otpustio. Bonasera nije želeo da se pokori.

Najzad se, uzdahnuvši, kao čovek dobrog srca koji ne može dugo da se ljuti na prijatelja koji je pogrešio, don Korleone ponovo okrenu pogrebniku, sada bledom poput nekog od njegovih leševa. Don Korleone bio je nežan, strpljiv. „Zašto se plašiš da mi ponudiš svoju odanost?“, upitao je. „Išao si na sud i čekao mesecima. Bacao si novac na advokate koji su vrlo dobro znali da ćeš ispasti budala. Prihvatio si odluku sudije koji se prodaje kao najgora ulična drolja. Pre mnogo godina, kada ti je trebao novac, otišao si bankarima i plaćao strašne kamate, čekao sa šeširom u ruci poput prosjaka dok su oni njuškali naokolo, gurali ti nos u dupe kako bi se uverili da ćeš im vratiti novac.“ Don zastade, glas mu postade tvrđi.

„Ali da si došao k meni, moja kesa bila bi tvoja. Da si došao k meni i zatražio pravdu, ta đubrad koja su ti upropastila kćer danas bi lila gorke suze. Ako bi nekom nesrećom pošten čovek kao što si ti stekao neprijatelje, oni bi bili moji neprijatelji“ – don podiže ruku i uperi prst u Bonaseru – „i, veruj mi, tada bi te se plašili.“

Bonasera pognu glavu i promrmlja pridavljenim glasom: „Budite mi prijatelj. Prihvatam.“

Don Korleone spusti ruku nesrećnom čoveku na rame. „Dobro“, reče, „dobićeš svoju pravdu. Jednog dana, a možda taj dan nikada neće ni osvanuti, zatražiću od tebe da mi uzvatiš uslugu. Do tog dana smatraj ovu pravdu poklonom od moje žene, kume tvoje kćeri.“

Kad su se za zahvalnim pogrebnikom vrata zatvorila, don Korleone se okrenu Hejgenu i reče: „Daj ovo Klemenci i reci mu da svakako upotrebi pouzdane ljude, neke koje neće zaneti miris krvi. Na kraju krajeva, mi nismo ubice, šta god ovaj mrtvački sobar mislio u svojoj glupoj glavi.“ Onda primeti da njegov prvorođeni, muževni sin zuri kroz prozor na veselje u vrtu. On je beznadežan slučaj, pomisli don Korleone. Ako bude odbijao uputstva, Santino nikada neće moći da vodi

porodični posao, nikada neće postati don. Moraće, pomislio je, da nađe nekog drugog. I to uskoro. Na kraju krajeva, ni on nije besmrtan.

Iz vrta se, prepravši svu trojicu, razleže gromoglasan povik. Soni Korleone se primače prozoru. Ono što je video podstaklo ga je da hitro pođe ka vratima s radosnim osmehom na usnama. „To je Džoni, došao je na svadbu, šta sam ti govorio?“ Hejgen priđe prozoru. „To je stvarno vaše kumče“, reče don Korleoneu. „Da ga dovedem?“

„Ne“, reče don. „Pusti da ljudi uživaju u njemu. Neka dođe k meni kad bude spreman.“ Nasmešio se Hejgenu. „Vidiš? On je dobro kumče.“

Hejgen oseti ubod ljubomore i suvo reče: „Prošle su dve godine. Verovatno je ponovo u nevolji i želi vašu pomoć.“

„A kome će da se obrati ako ne svom kumu?“, upita don Korleone.

Prva osoba koja je videla Džonija Fontejna kako ulazi u vrt bila je Koni Korleone. Zaboravila je svoje nevestinsko dostojanstvo i vrisnula: „Džoniiii!“ Zatim mu je pojurila u zagrljaj. On je čvrsto zagrljao i poljubi u usta, i dok su mu ostali prilazili da ga pozdrave, držao joj je ruku oko ramenâ. Sve su to bili njegovi stari prijatelji, ljudi s kojima je odrastao na Vest sajdu. Zatim ga Koni povede do svog mladoženje. Džonija je zabavilo kada je video da se plavokosi mladić skiselio shvativši da više nije zvezda dana. Džoni uključi sav svoj šarm, stegnu mladoženji ruku i nazdravi mu čašom vina.

S podijuma za orkestar čuo je poznat glas: „Kako bi bilo da nam nešto otpevaš, Džoni?“ Podigao je pogled i video Nina Valentija kako mu se smeši odozgo. Džoni Fontejn skoči na podijum i zgrabi Nina u zagrljaj. Njih dvojica bili su nerazdvojni, pevali su zajedno, izlazili zajedno s devojkama, sve dok Džoni nije počeo da stiče slavu pevajući na radiju. Kad

je otišao u Holivud da snima filmove, Džoni je nekoliko puta telefonirao Ninu samo da mu čuje glas i obećao mu da će mu srediti nastup u nekom klubu. Ali nikada to nije učinio. Videvši sada Nina, njegov vedri, podrugljivi, pijani osmeh, preplavila su ga stara osećanja.

Nino počeo da prebire po mandolini. Džoni Fontejn mu spusti ruku na rame. „Ovo je za nevestu“, reče i, udarajući nogom, zapeva stihove vulgarne sicilijanske ljubavne pesme. Dok je on pevao, Nino je izvodio rečite pokrete telom. Nevesta je ponosno porumenela, a masa gostiju odobravajuće zaurala. Do kraja pesme svi su udarali nogama i iz sveg glasa uzvikivali lukavo dvosmislene reči kojima se završavala svaka strofa. Na kraju nisu prestali s pljeskanjem sve dok se Džoni nije nakašljao i zapevao novu pesmu.

Svi su bili ponosni na njega. Bio je jedan od njih, a postao je slavni pevač, filmska zvezda, spavao je s najpoželjnijim ženama na svetu. Pa ipak, ukazao je dužno poštovanje svom kumu prešavši pet hiljada kilometara da bi prisustvovao svadbi. Još je voleo stare prijatelje kao što je Nino Valenti. Mnogi od ovih ljudi vidali su Džonija i Nina kako još kao dečaci pevaju zajedno; tada niko nije sanjao da će Džoni Fontejn porasti i držati u rukama srca pedeset miliona žena.

Džoni Fontejn pruži ruku i podiže nevestu na podijum. Koni je stala između njega i Nina. Obojica se sagnuše, licem u lice, Nino odsvira nekoliko oštih akorda na mandolini. To je bila njihova stara tačka, komična bitka i udvaranje, glasove su koristili kao mačeve, naizmenično izvikujući refren. S naj-prefinjenijom učtivošću Džoni dopusti da Ninov glas nadjača njegov, dozvoli Ninu da mu uzme nevestu iz zagrljaja, pusti ga da preuzme poslednju pobedničku strofu dok je njegov sopstveni glas utihnuo. Svi svatovi snažno zapljeskaše, a njih troje se na kraju zagriše. Gosti su preklinjali za još jednu pesmu.

Samo don Korleone, stojeći na vratima na uglu kuće, oseti da nešto nedostaje. Veselo i prostosrdačno, pazeći da ne uvredi